

วรรณกรรมเป็นผลิตผลของมนุษย์ที่มีกาลเวลาและสภาพแวดล้อมทางสังคมอันได้แก่ สภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นตัวกำหนด ดังนั้น การศึกษาวรรณกรรมโดยมุ่งศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ หรือวรรณศิลป์แต่เพียง อย่างเดียว ย่อมทำให้การศึกษาวรรณกรรมนั้นไม่สมบูรณ์ หากนักศึกษาวรรณคดีมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา แลวนำมาประกอบการศึกษาด้านวรรณศิลป์ก็จะทำให้เข้าใจเรื่องราวและศึกษาวรรณกรรมได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองแล้ว ก็สมควรพิจารณาในแง่ของสังคมวิทยาและประวัติศาสตร์ด้วย

วรรณกรรมกับสังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้มีผู้ศึกษาและทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้มากมาย อาทิ ชลธิรา - กลัต้อย ไคว้เคราะห์ เรื่อง "ไตรภูมิพระร่วง : รากฐานของอุดมการณ์ทางการเมือง" ¹ สมบัติ จันทร์วงศ์ และ รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ ไคว้เคราะห์ "การศึกษาทางการเมืองในงานเขียนประเภทนิทานของสุนทรภู่" ² บำรุง สุวรรณรัตน์ ไคว้เคราะห์ เรื่อง "การใช้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก" ³ ธิดา วัฒนกุล ไคว้เคราะห์ เรื่อง "แนวความคิด

¹ชลธิรา กลัต้อย, "ไตรภูมิพระร่วง : รากฐานของอุดมการณ์ทางการเมือง", วรรณคดีปางสน (กรุงเทพฯ : ศีขิตสยาม, 2519).

²สมบัติ จันทร์วงศ์และรังสรรค์ ณะพรพันธุ์, "บทวิเคราะห์การศึกษาทางการเมืองในงานเขียนประเภทนิทานของสุนทรภู่", รักเมืองไทย ภาคปรัชญาและการเมืองในวรรณคดี, โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519).

³บำรุง สุวรรณรัตน์, "การใช้วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงภายในประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520).

ทางการเมืองในบทธศวรรษพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" ¹
และตรีศิลป์ บุญขจร ไต้วิเคราะห์ "พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475 - 2500 :
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม" ² เป็นต้น จากงานวิจัยเหล่านี้ แสดง
ให้เห็นว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมกับสังคมมีอิทธิพลต่อกันและกัน
กล่าวคือ ในขณะที่สภาพสังคมเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม วรรณกรรมก็กลับมา
มีอิทธิพลต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสื่อความหมายทางการเมือง
โดยอาศัยรูปทางศิลปะ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจที่คล้อยตาม
วรรณกรรมประเภทนี้จะมีอิทธิพลต่อความคิด การกระทำของประชาชนในชาติ

การศึกษาวรรณกรรมที่สื่อความหมายทางการเมืองมีมานานแล้ว กล่าวคือ
"ไตรภูมิพระร่วง" เป็นวรรณคดีในสมัยสุโขทัย ได้แฝงนโยบายการปกครองบ้านเมืองใน
สมัยนั้นไว้อย่างลึกซึ้ง เพราะ "นอกจากจะเป็นวรรณคดีศาสนาซึ่งเป็นรากฐานการเมือง
ของคนไทยส่วนมากแล้ว ยังเป็นวรรณคดีทางการเมืองที่เป็นรากฐานของอุดมการณ์การเมืองไทย
มีอิทธิพลรอบงำชีวิตจิตใจคนไทยส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดสืบทอดมาอย่างแน่นหนาอีก เล่มหนึ่ง
จนกระทั่งถึงปัจจุบัน" ³

¹ธิดา วัฒนกุล, "แนวความคิดทางการเมืองไทยในบทธศวรรษพระราชนิพนธ์ของ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย-
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519).

²ตรีศิลป์ บุญขจร, "พัฒนาการนวนิยายไทย พ.ศ. 2475 - 2500 :
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับสังคม" (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

³ชลธิรา กลั้อยู่, เรื่องเดิม, หน้า 23.

ในสมัยอยุธยาตอนต้นก็มี "ลิลิโองการแข่งน้ำ" หรือ "ประกาศแข่งน้ำ-โคลงหา" ซึ่งมีความคิดทางการเมืองแฝงอยู่ คือกล่าวถึงโทษที่ผู้คิดคัดตอกษัตริย์จะได้รับไว้อย่างมากมาย เพื่อให้เกิดความกลัวไม่กล้าทรยศต่อเจ้านาย มาถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ. 2199-2231) สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระราชนิพนธ์โคลง "ทศรดสอนพระราม" เพื่อสอนพระราชจริยวัตรของกษัตริย์ที่พึงปฏิบัติ โคลง "พาลีสอนน้อง" และ "ราชสวัสดิ์" เพื่อสอนข้าราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตอกษัตริย์และเจ้านาย

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้มากมาย และยังโปรดเกล้าฯ ให้กวีที่มีความสามารถสร้างวรรณกรรมขึ้นอีกหลายเล่ม เมื่อศึกษาอย่างละเอียดแล้ว จะพบว่าพระองค์มีพระบรมราโชบายในการส่งเสริมความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติแฝงอยู่หลายประการ เช่น เรื่อง "สามก๊ก" เป็นตำราพิชัยสงคราม และตำราการปกครองบ้านเมือง ซึ่งเจ้านายและขุนนางในยุคนั้นต้องทรงศึกษา "ราชาธิราช" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นแม่กองเรียบเรียงขึ้น มีบันทึกพระราชดำริไว้ว่า "จะได้อรรถจำไว้เป็นคติบำรุงสติปัญญา"¹ ในที่นี้น่าจะเป็นสติปัญญาในการทำสงคราม นอกจากนี้ วรรณกรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ยังแฝงคุณธรรมสูงสุดที่ข้าราชการพึงมี คือ ความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดีต่อผู้มีคุณและต่อเจ้านาย เช่น "รามเกียรติ์" ตอนพาลีรบกับทรพี แสดงให้เห็นว่าการที่ทรพีแพ่พาลี เนื่องจากเป็นสัตว์อวดตัณญา เหวด้าที่อภิบาลอยู่จึงออกไป เป็นเหตุให้ทรพีถูกพาลีฆ่าตาย นอกจากนี้ ยังมีตอนพระรามตรัสยกย่องความดีของหนุมานในเรื่องความจงรักภักดี และความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเหตุใหญ่²

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง ระบบการปกครอง และกิจการทหาร ฯลฯ

¹ กรมศิลปากร, ราชาธิราช (กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณาการ, 2512), หน้า 1.

² เก็บความจาก บำรุง สุวรรณรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 3 - 111.

เช่น บทละครเรื่อง "หัวใจนักรบ" เป็นต้น บทละครดังกล่าวมีอิทธิพลที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านหรือผู้ดูให้มีความรู้สึกรักประเทศชาติได้ รู้จักหน้าที่ของตนเองต่อชาติ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงอาศัยบทละครเพื่อแถลงพระราชดำริและพระราชวิจารณ์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติและความเป็นพลเมืองที่ดีไว้อย่างชัดเจน¹

จาก "ไตรภูมิพระร่วง" ถึงพระราชบัญญัติละครปลูกใจในรัชกาลที่ 6 ซึ่งล้วนเป็นวรรณกรรมที่สื่อความคิดทางการเมืองในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่า หลังจากที่เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ผู้ปกครองประเทศยังใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดทางการเมืองอยู่อีกหรือไม่ และใช้ในลักษณะใด ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงใคร่ที่จะศึกษา "บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ผู้เขียนอาศัยความรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ศึกษาสภาพสังคมสมัยจอมพล. ปิบูลสงคราม ที่มีอิทธิพลต่อบทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ และอาศัยความรู้ทางสุนทรียศาสตร์หรือวรรณศิลป์ศึกษา "บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ" ที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจและความประทับใจให้แก่ประชาชนคนดู ทำให้ประชาชนเกิดความคิดคล้อยตาม เป็นผลให้ "บทละครประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ" มีอิทธิพลต่อสังคมในสมัยนั้น และสืบทอดมาจนถึงสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์บทละครประวัติศาสตร์ ของ หลวงวิจิตรวาทการ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

¹ เก็บความจาก ธิดา วัฒนกุล, เรื่องเดิม, หน้า 9 - 44.

2. วิเคราะห์กลวิธีการแต่งและสำนวนภาษาในบทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจในคานสุนทรียศาสตร์

สัมมติฐาน

สังคมสมัยจอมพล.พิบูลสงคราม มีอิทธิพลต่อบทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการ และบทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการมีอิทธิพลต่อสังคมสมัยนั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลวงวิจิตรวาทการ และบทประพันธ์ประเภทบทละครประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลที่บันทึกภาพสังคมไทยในช่วง พ.ศ. 2477 - 2500 อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางวรรณศิลป์และนาฏศิลป์หลายท่าน
2. วิเคราะห์บทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการ ในเชิงสังคมวิทยา จากเนื้อหาและภาษา โดยอาศัยความรู้ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
3. วิเคราะห์กลวิธีการแต่ง ตลอดจนสำนวนภาษาในบทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งมีผลให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ โดยอาศัยความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์
4. สรุปผลการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิเคราะห์บทละครประวัติศาสตร์ของ หลวงวิจิตรวาทการ เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวรรณคดีให้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาบทละครของไทย และอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอีกด้วย.